

İNTÖRNLÜK UYGULAMASININ HEMŞİRELİK SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİSEL VE MESLEKİ BENLİK BAĞDAŞIM DÜZEYLERİ İLE PROFESYONELLİK TUTUMLARI ÜZERİNE ETKİSİ

Zühal ERDOĞAN¹, Gülcan EYÜBOĞLU¹, Ali AY², Zehra GÖÇMEN BAYKARA¹, Hülya BULUT¹, Sevil GÜLER DEMİR¹

¹Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Ankara, Türkiye

²Bingöl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Bingöl, Türkiye

ÖZET

Bu çalışma, intörn uygulamasının (meslek dersleri uygulaması) hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kişisel ve mesleki benlik bağdaşım düzeyleri ile profesyonellik tutumları üzerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı tipteki çalışmanın örneklemini, lisans programında meslek dersleri uygulaması yapan 47 son sınıf hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Veriler, Öğrenci Bilgi Formu, Kendini Sıfatlarla Anlatma ve Mesleği Sıfatlarla Anlatma'dan oluşan Sıfatlar Listesi ve Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonellik Tutum Ölçeği ile toplanmıştır. Veri toplama araçları meslek dersleri uygulaması öncesi ve sonrası ön-test ve son-test olarak uygulanmıştır. Öğrencilerin meslek dersleri uygulaması sonrası hemşirelik mesleğini “kişilik özelliklerine uygun bulma durumları” ve “bilimsel bilgi yükünün artması” alt boyut puan ortalamasının arttığı, bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu; meslek dersleri uygulaması sonrası kişisel benlik-mesleki benlik bağdaşımının minimal düzeyde olmak üzere arttığı ve kişisel benlik-mesleki benlik bağdaşımalarıyla profesyonellik tutumları arasındaki ilişkinin pozitif yönde arttığı bulunmuştur. Bu çalışma sonucunda, hemşirelik öğrencilerinin kişisel benlik-mesleki benlik bağdaşımaları ile profesyonelliklerinin geliştirilebilmesine imkân sağlayacak şekilde son sınıf öğrencilerine intörnlik uygulamalarının düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İntörn uygulaması, hemşirelik öğrencileri, kişisel benlik, mesleki benlik, profesyonellik

THE EFFECT OF INTERNSHIP PRACTICE ON SENIOR NURSING STUDENTS PERSONAL AND PROFESSIONAL SELF CONCEPT LEVELS AND PROFESSIONAL ATTITUDE

ABSTRACT

This study was carried out to determine the effect of internship practice on the personal and professional self-concept levels and professional attitudes of senior nursing students. The sample of the descriptive study consisted of 47 senior nursing students who applied internships in the undergraduate program. The data were collected through the Student Information Form, the List of Adjectives Consisting of Explaining Self with Adjectives and Explaining the Profession with Adjectives, and the Professionalism Attitude Scale for Student Nurses. Data collection forms were applied as pre-test and post-test before and after internship practice. After the internship practice of the students, the situation of finding the nursing profession suitable for their personality characteristics and the average of contribution to the increase of scientific information load score increased, this difference was statistically significant; personal self-concept-professional self-concept increased at a minimal level and the relationship between personal self-concept-professional self-concept and professionalism attitudes increased positively. As a result of this study, it is recommended to organize internship practices that will allow nursing students to develop their personal and professional self-concept and professionalism

Keywords: Internship practice, nursing students, personal self-concept, professional self-concept, professionalism

İletişim/Correspondence

Zühal Erdoğan

Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Ankara

E-posta: z_ulusan@hotmail.com

Geliş tarihi/Received: 03.07.2020

Kabul tarihi/Accepted: 06.12.2020

GİRİŞ

Bireyin kendisi ile ilgili tutum ve inançlarını içeren benlik, kişinin ne olduğu, ne olması gerektiği ve ne olmak istediği konusundaki görüşlerini kapsamaktadır. Benlik; bireyin kendisi ya da diğer insanların bakış açısından algılanabilen gerçek ve ideal benlikten oluşur. Gerçek benlik, insanların gerçekten kendilerini nasıl algıladıkları, ideal benlik ise insanların nasıl olmak istediklerini açıklamaktadır (1).

Benlik, aile ve sosyal ortam içindeki iletişim ile kazanılır ve bireyin kendisi için önemli saydığı kişilerin eleştiri ve beğenileriyle biçimlenir. Ayrıca dinamik, bütüncül ve bireye özgü olan sosyal, kültürel normlardan da etkilenerek gelişir (1). Benlik kavramı, bireyin davranışlarının en önemli belirleyicisi olup ruh ve beden sağlığını, başkalarıyla kurduğu ilişkileri, akademik başarısını ve meslek seçimini etkileyebilir (2). Super'e göre meslek seçiminde benlik kavramı önemli bir faktördür. Birey, kendinde bulduğuna inandığı değerler/özellikler ile seçmeyi düşündüğü mesleği karşılaştırır. Bu karşılaştırma arasında bir uyum olduğu zaman birey düşündüğü mesleğe yönelir. Benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım (uyum) derecesinin meslek seçiminin yanı sıra seçilen meslekte çalışmayı sürdürme, mesleğin başarılı bir üyesi olma, mesleğe uyum sağlama, eğitimini sürdürme, başarılı olma ve eğitiminden yararlanmayı da etkilemektedir (3).

Arthur ve Randle (2007), benlik kavramının profesyonel benlik kavramındaki temel belirleyici olduğunu ve sağlıklı bir benlik kavramına sahip hemşirelerin hasta bakımını kaliteli bir şekilde sunacağını belirtmiştir (4). Profesyonel benlik, bir

meslek üyesinin mesleğin belirli özelliklerini, standartlarını ve becerilerini bilmesi, benimsemesi ve uygulamalarına yansıtması ile kendini göstermektedir (5). Fagermoen'e göre profesyonel benlik, hemşire olarak davranmayı ve hemşire olmanın ne anlama geldiğini hemşirenin kendisinin kavramasıdır. Profesyonel benlik, hemşirenin hasta ile etkileşimlerine, eylemlerine ve hemşirenin düşünme şekline rehberlik eden, hemşire tarafından sahip olunan değerler ve inançlar olarak da tanımlanmaktadır (5).

Literatürde hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin benlik ve profesyonel benlik kavramını inceleyen çok sayıda çalışma bulunmaktadır (6-12). Jahromi ve arkadaşları (2014) profesyonel benlik kavramı ile cinsiyet ve hemşirelik mesleğine ilgi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu, buna rağmen profesyonel benlik kavramı ile yaş, akademik ortalama ve öğrenci klinik deneyimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını saptamıştır. Yine aynı çalışmada hemşire öğrencilerin toplumdaki hemşirelik imajından büyük oranda etkilendiği ve bu durumun öğrencilerin benlik kavramını olumsuz etkilediği belirtilmiştir (6). Woo ve Tak (2015) hemşirelik öğrencilerinde profesyonel benlik kavramı ve bakım algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu belirtmiştir (7). Yılmaz ve arkadaşlarının çalışmasında (2016) öğrencilerin motivasyon, profesyonel benlik ve benlik saygısı düzeylerinin pozitif olduğu, motivasyon düzeyleri ile benlik ve benlik saygısı düzeyleri arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (8). Poorgholami ve arkadaşlarının (2016)

çalışma sonuçları da klinik performans ve profesyonel benlik kavramının ilişkili olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin klinik performanslarını iyileştirmek için mesleki benlik kavramını geliştirecek tekniklerin uygulanması gerektiği belirtilmektedir (9).

Altunay ve Öz'ün belirttiğine göre, Ellis (1980), Woolf (1984) ve Windsor (1987) gibi araştırmacılar eğitim yöntemleriyle olumlu ya da olumsuz benlik kavramının oluşturulabileceğini belirtmektedir (12). Aynı şekilde Ten ve arkadaşları (2014) hemşirelerin benlik kavramı ve profesyonel kimliklerini belirleyen faktörlerden birinin eğitim olduğunu vurgulamaktadır (13). Hemşirelik eğitimi, öğrencilere hemşire rolü için gerekli teorik bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra olumlu benlik kavramı geliştirmeyi de amaçlamalıdır (14). Dimitriadou ve arkadaşları (2014) benlik kavramının geliştirilmesinde hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamaları sırasında diğer sağlık profesyonelleri ile olan iletişimlerinin önemli olduğunu, olumsuz deneyimlerin hem "öğrenci hemşire" hem de "birey" olarak benlik algılarını negatif etkilediğini ve güven ve yetkinlik duygusunu azalttığını belirtmektedir (14). Valizadeh ve arkadaşlarının çalışmasında (2016) hemşirelik öğrencilerinin benlik kavramını baskılayan faktörlerin düşük öz-yeterlik, önemsizlik duygusu, etkili olmayan eğitmen-öğrenci etkileşimi ve düşük özgüven olduğu; buna rağmen bilgi edinme, eğitmen ve hemşirelerin olumlu örnek ve rol-model olmaları ve otonominin benlik kavramını koruyucu faktörleri olduğu belirlenmiştir (15). Yine aynı çalışmada hemşirelik öğrencileri için hemşire eğitmenler ve çalışan hemşirelerin, hemşirelik mesleğinin değerliliğini yansıtan

bir ayna olarak kabul edildiği belirtilmiştir (15). Hemşirelik eğitimi, öğrencilere hemşirelik mesleğinin gerektirdiği özellikleri kazandırmayı amaçlayan, teorik ve klinik uygulamaları kapsamaktadır. Klinik uygulamaların daha verimli ve öğretici olabilmesi için farklı programlar uygulanmaktadır. Bu programlardan birisi de dört yıl süren öğrenim sürecinin son yılı içinde uygulanan intörlük programıdır. İntörlük programı hemşirelik öğrencilerinin kazanmasını istediğimiz bilgi, tutum ve becerileri yaşayarak, yaparak öğrenmesine olanak sağlamaktadır (16).

Yapılan çalışmalarda benlik ve profesyonel benlik kavramları ve bu kavramların diğer kavramlarla ilişkisi ortaya konmuş iken, intörn uygulamasının hemşirelik öğrencilerinin kişisel ve mesleki benlik bağdaşım düzeyleri ile profesyonellik tutumları üzerine etkisini inceleyen bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu araştırma, intörn uygulamasının (meslek dersleri uygulaması) hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kişisel ve mesleki benlik bağdaşım düzeyleri ile profesyonellik tutumları üzerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma soruları:

- 1) Öğrencilerin intörlük öncesi kişisel benlik ve mesleki benlikleri arasında bağdaşım var mıdır?
- 2) Öğrencilerin intörlük sonrası kişisel benlik ve mesleki benlikleri arasında bağdaşım var mıdır?
- 3) Öğrencilerin intörlük öncesi profesyonellik tutumları ile intörlük sonrası profesyonellik tutumları arasında fark var mıdır?

4)Öğrencilerin intörlük öncesi ve sonrası kişisel benlik-mesleki benlik bağdaşım düzeyleri ile profesyonellik tutumları arasında ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın tipi: Bu çalışma, tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

Araştırmanın evren ve örnekleme: Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında bir Devlet Üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü programında 4. sınıfta yer alan Hemşirelik Meslek Dersleri Uygulaması dersine kayıtlı toplam 230 öğrenci oluşturmuştur. Hemşirelik Meslek Dersleri Uygulaması (intörlük), hemşirelik lisans eğitiminin yedinci ve sekizinci yarıyılında haftada 16 saat teorik ders, 24 saat hastane uygulaması şeklinde yürütülmektedir. Öğrenciler, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği, İç Hastalıkları Hemşireliği, Halk Sağlığı Hemşireliği ve Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersleri kapsamında klinik uygulama yapmaktadır. Bu dersi alan öğrencilerin; sağlığın korunması, geliştirilmesi ile ilgili uygulamaları yapabilmesi ve hastalıkların erken belirlenmesi, tedavisi, rehabilitasyonu konularında deneyim kazanmış olması beklenmektedir.

Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, 230 öğrenci araştırmaya davet edilmiş ve çalışma gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülmüştür.

Araştırmaya dahil edilme kriterleri

- Hemşirelik Meslek Dersleri Uygulamasına kayıt yaptırmış olmak
- Araştırmaya katılmaya gönüllü olmaktır.

Araştırmadan çıkarma kriterleri

- Hemşirelik Meslek Dersleri Uygulamasında devamsız olmak
- Veri toplama formlarını eksik doldurmak
- Araştırmadan ayrılmak istemektir.

Çalışmada ön test soru formlarını 180 öğrenci eksiksiz doldurmasına rağmen, son test soru formları öğrencilerin not kaygısı yaşamaması için, intörlük uygulamasının son haftasında uygulanmış, ancak sadece 47 öğrenci tarafından soru formları eksiksiz doldurulmuştur. Araştırma sürecinde araştırmadan ayrılmak isteyen (n=8), son hafta devamsızlık yapan (n=55) ve veri toplama araçlarını eksik dolduran (n=120) öğrenciler örneklemden çıkarılmıştır. Çalışma, araştırmaya katılmayı kabul eden, ön test ve son testte veri toplama araçlarını eksiksiz dolduran 47 öğrenci ile sonlandırılmıştır. Araştırmaya katılım oranı %20,4'tür.

Verilerin toplanması: Araştırmada aşağıda yer alan veri toplama araçları kullanılmıştır:

Öğrenci Bilgi Formu: Formda öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine (yaş, mezun olunan okul, anne ve babanın eğitim düzeyi, anne ve babanın mesleği, hemşirelik bölümü öğrencisi olmaktan memnun olma durumu, hemşireliği seçme nedeni, hemşireliği kişilik özelliklerine uygun bulma durumu, hemşireliğin Türk toplumundaki statüsü, gelecekte hemşirelikte yüksek lisans ve/veya doktora yapmayı düşünme durumu ve yeniden hemşireliği seçme durumu) ilişkin 12 soru yer almaktadır.

Kendini sıfatlarla anlatma: Öner (1982) tarafından hazırlanan form, Karadağ (2005) tarafından hemşirelik mesleğine uyarlanmıştır. Beşli likert (5-çok uygun, 4-

epeyce uygun, 3-biraz uygun, 2-peki uygun değil, 1- hiç uygun değil şeklinde) tipindeki bu formda 40 adet sıfattan oluşan bir liste yer almaktadır. Katılımcı, kendi kişiliğini tanımladığını düşündüğü her bir sıfatı ayrı ayrı puanlanmaktadır. Formdan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde, veriler bağdaşım matrisine çetelendikten sonra, satır ve sütun toplamları yapıp genel toplama ulaşılır (17,18). Elde edilen κ değerlerini daha detaylı bir şekilde yorumlamak için McHugh (2012) tarafından belirtilen aşağıdaki aralıklar dikkate alınmıştır (19).

Kappa uyum değerlerine ait aralıklar ve yorumu

κ değeri	Yorum
0 - 0,20	Uyum yok
0,21 – 0,39	Minimal düzeyde uyum
0,40 – 0,59	Zayıf düzeyde uyum
0,60 – 0,79	Orta düzeyde uyum
0,80 – 0,90	İyi düzeyde uyum
0,90 ve üzeri	Oldukça mükemmel düzeyde uyum

Mesleği sıfatlarla anlatma: Öner (1982) tarafından hazırlanan form, Karadağ (2005) tarafından hemşirelik mesleğine uyarlanmıştır. Beşli likert (5-çok uygun, 4-epeyce uygun, 3-biraz uygun, 2-peki uygun değil, 1- hiç uygun değil şeklinde) tipindeki bu formda 40 sıfattan oluşan bir liste yer almaktadır. Katılımcı, profesyonel hemşirelerin sahip olması gerektiğini düşündüğü her bir sıfatı ayrı ayrı puanlanmaktadır. Formdan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde, veriler bağdaşım matrisine çetelendikten sonra, satır ve sütun toplamları yapıp genel toplama ulaşılır (17,18). Elde edilen κ değerlerini daha detaylı bir şekilde yorumlamak için McHugh (2012)

tarafından belirtilen aşağıdaki aralıklar dikkate alınmıştır (19).

Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonel Tutum Ölçeği (PTÖ):

Hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik ile ilgili tutumlarını ölçmek amacıyla Hisar ve arkadaşları tarafından geliştirilen ölçek beşli likert tipte olup toplam 28 maddeden oluşmaktadır (20). Ölçekteki her bir madde tamamen katılıyorum (5) ile hiç katılmıyorum (1) arasında puanlandırılmaktadır. Ölçekte yer alan 10,11,12,13 ve 14. maddeler ise ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan toplam puan ve alt boyutlarının yüksek olması öğrencilerin profesyonel tutumların iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçek; bilimsel bilgi yükünün artırılması, otonomi, işbirliği, yeterlilik ve sürekli eğitim, mesleki örgütlere katılma, komitelerde çalışma, toplumsal hizmet ve etik kodlar ve teori olmak üzere sekiz alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0,90 olarak belirlenmiştir (20). Çalışmanın Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ise 0,96 olarak bulunmuştur.

Veri toplama araçları öğrencilere intörnlük uygulaması öncesinde 18-25 Eylül tarihleri arasında (ön-test) sınıf ortamında, 10-17 Mayıs tarihleri arasında ise (son-test), klinik ortamda araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi:

Araştırmadan elde edilen veriler IBM SPSS Statistics 22,0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, Ki-kare testi, Cohen'in Kappa analizi, Wilcoxon işaretli sıralar testi, Pearson Momentler Çarpımı

korelasyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen κ değerlerini yorumlamak için McHugh (2012) tarafından belirtilen aralıklar dikkate alınmıştır (19).

Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %0,05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın etik yönü: Araştırmanın uygulanabilmesi için üniversite bünyesindeki Etik Komisyonundan (Sayı: 77082166-302.08.01) ve araştırmanın yürütüldüğü kurumdan yazılı izin alınmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilere araştırmanın amacı açıklanarak öğrencilerden sözel izin ve aydınlatılmış onam alınmıştır.

BULGULAR

Çalışma kapsamına alınan öğrencilerin yaş ortalaması $21,45 \pm 0,85$ olup, %70,2'si Anadolu/Fen Lisesi mezunudur. Annelerin %66'sının ve babaların %53,2'sinin eğitim düzeyi ilköğretimdir. Babaların %74,5'i çalışmakta iken annelerin %95,7'si ev hanımıdır. Öğrencilerin %85,1'inin hemşirelik bölümünü tercih etmekten memnun olduğu, %50,8'inin iş bulma kolaylığı nedeniyle hemşireliği seçtiği ve %72,3'ünün hemşirelikte yüksek lisans ve/veya doktora yapmayı istediği saptanmıştır. Öğrencilerin %61,7'si hemşireliğin Türk toplumundaki statüsünü düşük bulmuş ve %61,7'si ise seçme şansları olsa hemşireliği yeniden seçmek istemediğini belirtmiştir (Tablo1).

İntörnlük öncesi öğrencilerin %78,7'sinin, intörnlük sonrası ise %93,6'sının hemşireliği kişilik özelliklerine uygun buldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin intörnlük öncesi ve intörnlük sonrası hemşireliği kişilik özelliklerine uygun

bulma durumları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=4,374$, $p=0,036$) (Tablo 2).

Tablo 1. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri (n=47)

Tanıtıcı Özellikler	n	%
Mezun olunan ortaöğretim kurumu		
Anadolu/Fen lisesi	33	70,2
Düz Lise	8	17,0
Açık lise	3	6,4
Anadolu öğretmen lisesi	3	6,4
Annenin eğitim düzeyi		
Okuryazar değil	4	8,5
Okuryazar	4	8,5
İlköğretim	31	66,0
Ortaöğretim	5	10,6
Yükseköğretim	3	6,4
Babanın eğitim düzeyi		
Okuryazar değil	1	2,1
Okuryazar	3	6,4
İlköğretim	25	53,2
Ortaöğretim	13	27,7
Yükseköğretim	5	10,6
Annenin çalışma durumu		
Ev hanımı	45	95,7
Çalışan	2	4,3
Babanın çalışma durumu		
Çalışan	35	74,5
Emekli	12	25,5
Hemşirelik bölümünü tercih etmekten memnun olma durumu		
Memnun olan	40	85,1
Memnun olmayan	7	14,9
Hemşireliği seçme nedenleri		
İş bulma kolaylığı	30	50,8
Bireysel tercih	17	28,8
Arkadaş ve aile önerisi	11	18,6
Üniversite giriş sınav puanı	1	1,8
Mesleğin statüsünü algılama durumu		
Düşük	29	61,7
Orta	18	38,3
Hemşirelikte yüksek lisans ve/veya doktora yapmayı düşünme durumu		
Düşünen	34	72,3
Düşünmeyen	13	27,7
Yeniden hemşireliği seçme isteği		
İsteyen	18	38,3
İstemeyen	29	61,7

Tablo 2. İntörnlük öncesi ve intörnlük sonrası öğrencilerin “hemşireliği kişilik özelliklerine uygun bulma” durumları

Uygun bulma durumu	İntörnlük öncesi		İntörnlük sonrası		χ^2	İstatistik p
	n	%	n	%		
Uygun bulan	37	78,7	44	93,6	4,374	0,036*
Uygun bulmayan	7	21,3	3	6,4		

χ^2 :Ki kare; *p<0,05

Kappa değeri (0,179) istatistiksel olarak sıfırdan farklı olmakla birlikte, intörnlük öncesi öğrencilerin kişisel benlikleri ve mesleki benlikleri arasında uyum olmadığı saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. İntörnlük öncesi öğrencilerin kişisel benlik ve mesleki benlik bağdaşımı

ÖLÇEKLER		Mesleki benlik					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Kişisel benlik	1,00	0	2	3	12	2	19
	2,00	1	15	23	37	33	109
	3,00	1	25	107	160	150	443
	4,00	1	13	61	346	388	809
	5,00	3	3	32	110	352	500
Toplam		6	58	226	665	925	1880

$\kappa=0,179$, $t = 12,477$, $p < 0,001$

Kappa değeri (0,205) istatistiksel olarak sıfırdan farklı olmakla birlikte, intörnlük sonrası öğrencilerin kişisel benlik ve mesleki benlikleri arasındaki uyumun minimal düzeyde olduğu saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. İntörnlük sonrası öğrencilerin kişisel benlik ve mesleki benlik bağdaşımı

ÖLÇEKLER		Mesleki benlik					Toplam
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
Kişisel benlik	1,00	0	2	0	2	2	6
	2,00	6	8	12	43	24	93
	3,00	1	12	67	154	88	322
	4,00	1	6	56	475	471	1009
	5,00	2	4	9	78	357	450
Toplam		10	32	144	752	942	1880

$\kappa=0,205$, $t = 13,798$, $p < 0,001$

İntörnlük sonrası öğrencilerin, PTÖ “Bilimsel Bilgi Yükünün Artırılması” alt boyutu puan ortalamasının intörnlük öncesine göre istatistiksel olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır ($z=-2,135$, $p<0,05$) (Tablo 5).

Tablo 5. İntörnlük öncesi ve sonrası öğrencilerin PTÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

PTÖ alt boyutları		N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	z	p	
Öntest/Sontest							
	Son_BBYA - ön_BBYA	Negatif sıra	13	16,19	210,50	-2,135	0,033*
	Pozitif sıra	24	20,52	492,50			
	Eşit	10					
Son_otonomi - ön_otonomi	Negatif sıra	6	8,17	49,00	-1,308	0,191	
	Pozitif sıra	11	9,45	104,00			
	Eşit	30					
Son_İB- ön_İB	Negatif sıra	14	20,46	286,50	-0,734	0,463	
	Pozitif sıra	22	17,25	379,50			
	Eşit	11					
Son_YSE - ön_YSE	Negatif sıra	10	11,65	116,50	-0,326	0,744	
	Pozitif sıra	12	11,38	136,50			
	Eşit	25					
Son_MÖK - on_MÖK	Negatif sıra	20	18,05	361,00	-1,097	0,273	
	Pozitif sıra	14	16,71	234,00			
	Eşit	13					
Son_KÇ - ön_KÇ	Negatif sıra	15	14,07	211,00	-0,540	0,589	
	Pozitif sıra	12	13,92	167,00			
	Eşit	20					
Son_TH - ön_TH	Negatif sıra	13	13,58	176,50	-0,896	0,370	
	Pozitif sıra	16	16,16	258,50			
	Eşit	18					
Son_EKT - ön_EKT	Negatif sıra	10	17,60	176,00	-0,906	0,365	
	Pozitif sıra	19	13,63	259,00			
	Eşit	18					

BBYA: Bilimsel Bilgi Yükünün Artırılması, İB: İş birliği, YSE: Yeterlilik Sürekli Eğitim, MÖK: Mesleki Örgütlere Katılma, KÇ: Komitelerde Çalışma, TH: Toplumsal Hizmet, EKT: Etik Kodlar ve Teori, * $p<0,05$

İntörnlük öncesi öğrencilerin kişisel benlikleriyle PTÖ “Bilimsel Bilgi Yükünün Artırılması”, “Otonomi”, “İş birliği”, “Yeterlilik Sürekli Eğitim”, “Mesleki Örgütlere Katılma”, “Komitelerde Çalışma”, “Toplumsal Hizmet”, Etik

Kodlar ve Teori” boyutları arasındaki ilişkilere ait tüm korelasyon değerleri pozitif yönde $p<0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. İntörnlük sonrası öğrencilerin kişisel benlikleriyle PTÖ “Bilimsel Bilgi Yükünün Artırılması”, “İş

birliği”, “Mesleki Örgütlere Katılma”, “Komitelerde Çalışma”, “Toplumsal Hizmet” boyutları arasındaki ilişkilere ait tüm korelasyon değerleri pozitif yönde $p<0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Tablo 6).

İntörlük öncesi öğrencilerin mesleki benlikleriyle PTÖ “Otonomi”, “Mesleki Örgütlere Katılma”, “Toplumsal Hizmet”,

boyutları arasındaki ilişkilere ait tüm korelasyon değerleri pozitif yönde $p<0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. İntörlük sonrası öğrencilerin mesleki benlikleriyle PTÖ “Yeterlilik Sürekli Eğitim” boyutu arasındaki ilişkiye ait korelasyon değeri pozitif yönde $p<0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Tablo 6).

Tablo 6. İntörlük öncesi ve sonrası öğrencilerin kişisel benlik-mesleki benlik bağdaşımı ile PTÖ puan ortalamaları arasındaki ilişki

PTÖ		İntörlük öncesi		İntörlük sonrası	
		Kişisel benlik (r)	Mesleki benlik (r)	Kişisel benlik (r)	Mesleki benlik (r)
İntörlük öncesi	Bilimsel bilgi yükünün artırılması	,390**	,204	,438**	,183
	Otonomi	0,355**	0,400**	0,218	0,159
	İş birliği	0,514**	0,181	0,429**	0,091
	Yeterlilik sürekli eğitim	0,328*	0,226	0,285	0,450**
	Mesleki örgütlere katılma	0,499**	0,359*	0,387**	0,249
	Komitelerde çalışma	0,447**	0,165	0,333*	0,225
	Toplumsal hizmet	0,506**	0,304*	0,303*	0,227
	Etik Kodlar ve Teori	0,321*	0,223	0,266	0,207
İntörlük sonrası	Bilimsel bilgi yükünün artırılması	0,302*	0,174	0,319*	0,314*
	Otonomi	0,194	0,153	0,049	0,281
	İş birliği	0,395**	0,236	0,378**	0,364**
	Yeterlilik sürekli eğitim	0,184	0,373**	0,215	0,556**
	Mesleki örgütlere katılma	0,333**	0,372**	0,297*	0,548**
	Komitelerde çalışma	0,471**	0,386**	0,338*	0,638**
	Toplumsal hizmet	0,406**	0,408**	0,361*	0,515**
	Etik Kodlar ve Teori	0,427**	0,399**	0,407**	0,483**

Pearson Momentler Çarpımı korelasyon analizi, * $p<0,05$ ** $p<0,001$

TARTIŞMA

Bu çalışmada intörlük öncesi öğrencilerin kişisel benlikleri ve mesleki benlikleri arasında uyum olmadığı belirlenmişken (Tablo 3), intörlük sonrası öğrencilerin kişisel benlik ve mesleki benlikleri

arasındaki uyumun minimal düzeyde olmak üzere arttığı saptanmıştır (Tablo 4). Bu bulgu, hemşirelik öğrencilerinin mesleklerinin rol beklentilerinin gerektirdiği özellikler ile benlik kavramları arasında bir uyum olduğunu

göstermektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun hemşireliği tercih etmekten memnun olması ve hemşirelik mesleğini kendi kişilik özelliklerine uygun bulmaları benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşımını olumlu olarak etkileyen faktörler olarak düşünülebilir (Tablo 1 ve Tablo 2). Yılmaz ve arkadaşlarının çalışmasında (2016) motivasyon düzeyi yüksek olan hemşirelik öğrencilerinde, profesyonel benlik kavramının daha gelişmiş olduğu saptanmıştır (8). Jahromi ve arkadaşlarının çalışması da (2014) hemşireliğe ilgi duyan öğrencilerin mesleki benlik kavramının daha gelişmiş olduğunu göstermiştir (6). Benzer şekilde Karadağ ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada (2013) dördüncü sınıftaki hemşirelik öğrencilerinin benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşımın orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (21). Turgay ve arkadaşlarının çalışmasında (2005) benlik kavramı ile profesyonel benlik kavramı arasındaki bağdaşımın zaman içerisinde sınıf düzeyinin yükselmesiyle arttığı saptanmıştır (22). Araştırma bulgularımız literatürle benzerlik göstermektedir.

Hemşirelik, bireylere bakım hizmeti sunan bir meslektir, bu mesleği icra eden kişilerin benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşık olması önemlidir. Çünkü benlik ve mesleki benlik kavramları bağdaşık olan bireylerin, iş doyumunu ve mesleğe bağlılığının yüksek, mesleki etkinlikler yoluyla kendini ifade edebilme ve iletişim kurabilme yeteneklerinin gelişmiş olması beklenir. Olumlu bir benlik kavramı hemşirelerin çalışma alanlarında daha güçlü olması ve hasta bakımını daha nitelikli gerçekleştirebilmesi açısından da önemlidir. Bireyin mesleğinde başarılı

olması, kişilik özellikleri ve kendine ilişkin algısı ile mesleğin özelliklerinin uyumlu olmasını gerektirir (21,23,24).

Günümüz hemşirelik eğitiminde öğrencilerin mezuniyete daha etkili hazırlanabilmeleri için, son sınıfta eğitim süresince edindiği tüm bilgi ve becerileri bütünleştirebildiği intörlük uygulama programlarına yer verilmektedir (25). İntörlük uygulamaları öğrencilerin mesleğe uyum sağlayabilmeleri ve profesyonel kimlik geliştirmelerine olanak tanınması açısından da önemlidir (26). Hemşirelik eğitimi sırasında profesyonel kimliğin gelişimi, öğrencinin kişisel benliği ile doğrudan ilişkilidir. Çünkü bireyin kendi benliğini algılama şekli onun ileride mesleki rollerini başarılı ya da başarısız olarak yerine getirmesinde etkilidir. Mesleki benlik kavramının gelişmişliği, hemşirelerin profesyonel niteliklerini uygulamaya yansıtma düzeyleri ile anlaşılır. Olumlu profesyonel kimlik yüksek nitelikli bir hemşirelik bakımı verilmesini sağlar (27).

Bu çalışmada öğrencilerin kişisel ve mesleki benlik bağdaşımalarıyla profesyonellik tutumları arasındaki ilişkinin pozitif yönde arttığı bulunmuştur (Tablo 6). Lee ve Park'ın (2017) 292 hemşirelik öğrencisi ile yaptığı çalışmada profesyonel benlik kavramı ile profesyonellik arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu gösterilmiştir (28). Ak ve arkadaşlarının (2018) hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik tutumlarını araştırdığı çalışmada öğrencilerin profesyonel tutum düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir (29). Karadağ ve arkadaşlarının (2016) çalışmasında da öğrencilerin profesyonelliklerinin tatmin edici düzeyde olduğu saptanmıştır (30). Bizim çalışma

bulgularımız literatürle benzerlik göstermektedir. Kişisel ve mesleki benlik kavramı bağdaşık olan öğrencilerin profesyonel tutum düzeyi de yüksektir. Profesyonelliğin gelişimi hemşirelik eğitimi ile başlar ve zaman içerisinde benlik yeni profesyonel rollere entegre edilir. Profesyonel bir tutum, hemşirelik öğrencilerinin gelişimi ve hemşireliğin gelecekteki kalitesi üzerinde büyük etkiye sahiptir. Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel hemşireler olarak gelecekte görevlerini etkin bir şekilde yerine getirebilmeleri için olumlu bir profesyonel benlik kavramı oluşturulması önemlidir. Profesyonel benlik olumlu gelişmediğinde, mesleki alanda söz sahibi olmamak, hemşirelik rolünü başarılı bir şekilde yerine getirememek, eğitimden mesleğe geçişte sorunlar yaşamak ve mesleğe yetersiz bağlanmak gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır (8).

Bu çalışmada öğrencilerin intörlük sonrası bilimsel bilgi yükünün artırılması alt boyutu puan ortalamasının arttığı ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (Tablo 5).

Hemşirelikte eğitim, bilimsel bilgi yükünün ve sunulan bakım kalitesinin artmasında dolayısıyla da hemşireliğin profesyonel statüye ulaşmasında kritik bir yere sahiptir (29,30). Bilginin artması, hemşirelik öğrencilerinin mesleki benlik kavramının yükseltilmesi için de oldukça önemlidir. Valizadeh ve ark. (2016) yaptığı çalışmada bir öğrenci bilgi ve benlik kavramları arasındaki ilişkiyi “Bilgim arttığı için şimdiki benlik saygımın birinci ve ikinci dönemden daha iyi olduğunu hissediyorum. Hemşirelik öğrencisi, gücünü ve yeteneğini ancak bilgisiyle haklı çıkarabilir” cümlesi ile ifade etmiştir. Yine aynı çalışma da

başka bir öğrenci de düşüncelerini “Bilgimi ve tecrübemi arttırmaya çalıştığım için hiç kimse benim sadece bir hemşirelik öğrencisi olduğumu ve hiçbir şey bilmediğimi söyleyemez, klinikte bilimsel bir tartışma olursa ben de katılabilirim.” şeklinde belirtmiştir (15). Bununla birlikte bazı çalışmalarda ise bizim çalışma sonucumuzdan farklı olarak hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik tutum ölçeği alt boyutlarından en düşük puanı bilimsel bilgi yükünün artırılmasına katkıda bulunma alt boyutundan aldıkları belirlenmiştir (29,30). Bu farklılığın nedeni hemşirelik eğitiminde standardizasyonun olmaması olarak açıklanabilir. Ayrıca hemşirelik öğrencilerinin yüksek lisans, doktora yapma, bilimsel makale yazma ve araştırma projelerinde yer alma isteğini de burada etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim çalışmamızda öğrencilerin %72,3’ünün hemşirelikte yüksek lisans ve/veya doktora yapmayı düşündüğü belirlenmiştir (Tablo 1).

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırmanın en önemli sınırlılığı, tek merkezde ve küçük bir grupta yürütülmesidir.

SONUÇ

Sonuç olarak çalışmamızda intörlük sonrası öğrencilerin kişisel benlik-mesleki benlik bağdaşımının minimal düzeyde olmak üzere arttığı ve kişisel-mesleki benlik bağdaşımalarıyla profesyonellik tutumları arasındaki ilişkinin pozitif yönde arttığı belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin intörlük uygulaması sonrası bilimsel bilgi yükünün artırılması alt boyutu puan ortalamasının arttığı bulunmuştur. Bu çalışmanın sonucuna göre, hemşirelik

öğrencilerinin kişisel ve mesleki benlik bağdaşmaları ile profesyonelliklerinin geliştirilebilmesine imkân sağlayacak şekilde intörnlük uygulaması ve benzeri

faaliyetlerin ve eğitim programlarının düzenlenmesi ve çalışmanın daha geniş gruplarda yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Öz F. Sağlık Alanında Temel Kavramlar, Yenilenmiş 2. Baskı, Mattek Matbaacılık, Ankara 2010
2. Gander MJ, Gardiner HW. Çocuk ve Ergen Gelişimi, İmge Kitapevi, Ankara. 1995
3. Super DE. Self-concepts in vocational development. In Super DE, Starishevsky R, Matlin N, Jordaan JP editör. Career development: Self-concept theory, Teachers College Press, New York 1963
4. Arthur D, Randle J. The professional self-concept of nurses: a review of the literatüre from 1992-2006. Aust J Adv Nurs. 2007; 24 (3): 60-64.
5. Fagermoen S. Professional identity: values embedded in meaningful nursing practice. J Adv Nurs. 1997; 25(3):434-41.
6. Jahromi ZB, Jahanbin I, Sharif F, Ghodsbin F, Keshavarzi S. Investigation of the professional self-concept of nursing students in shiraz, iran. Cent Eur J Nurs Midw. 2014;5(3):112-116.
7. Woo HY, Tak YR. Professional self-concept and caring perception in nursing students. Adv. Sci. Lett. 2015;88: 79-82.
8. Yılmaz FT, Sabancıoğulları S, Kumsar AK. Motivation in the first year of nursing education: ilt's relationship with professional self-concept, self- esteem. Archives of Nursing Practice and Care. 2016; 2(1): 050-056.
9. Poorgholami F, Ramezanli S, Jahromi MK, Jahromi ZB. Nursing students' clinical performance and professional self-concept. BJMS. 2016;15(1): 57-61.
10. Yee J. A study on the image of nurses and the professional self-concept perceived by nursing students. Journal of Korean Academy of Nursing Administration. 2004; 10(3): 325-334.
11. Sabancıoğulları S, Doğan S. Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin profesyonel benlik gelişim düzeyleri ve etkileyen faktörler. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2014; 17(1): 15-22.
12. Altunay A, Öz F. Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin benlik kavramı. HUHMFAD. 2006;13(1):46-59.
13. Ten Hoeve Y, Jansen G, Roodbol P. The nursing profession: public image, self-concept and professional identity. A discussion paper, J Adv Nurs. 2014; 70(2):295-309.
14. Dimitriadou-Panteka A, Koukourikos K, Pizirtzidou E. The concept of self-esteem in nursing education and its impact on professional behavior. IJCS. 2014; 7(1): 6-11.
15. Valizadeh L, Zamanzadeh V, Gargari RB, Ghahramanian A, Tabrizi FJ, Keogh B. Pressure and protective factors influencing nursing students' self-esteem: A content analysis study. Nurse Educ Today.2016; 36: 468-472.
16. Ateş N, Güçlüel Y, Pircioğlu M, Güngörmüş E, Yıldırım A. İntörn klinik uygulama programına yönelik intörn hemşire, rehber hemşire ve klinik sorumlu hemşiresinin görüş ve önerileri. Turkish Journal of Research & Development in Nursing. 2017; 19(3): 1-11.
17. Öner U. Benlik kavramı ile mesleki benlik kavramı arasındaki farkın akademik başarı ile ilişkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1982
18. Karadağ A, Sezgin F, Arslan S. Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşımı. 3. Uluslararası-10. Ulusal Hemşirelik Kongresi. İzmir 2005
19. McHugh, ML. Interrater reliability: the kappa statistic. Biochemia medica. 2012; 22(3): 276-282.

20. Hisar F, Karadağ A, Kan A. Development of an instrument to measure professional attitudes in nursing students in Turkey. *Nurse Educ Today*. 2010; 30(8):726-30.
21. Karadağ A, Addis G, Çalışkan N, Baykara ZG, Sezgin F. A longitudinal study of perceptions of self-concept and professional self-concept in Turkish nursing students *JHS*. 2013;10(1): 1355-1365.
22. Turgay AS, Karaca B, Çeber E, Aydemir G. Hemşirelik öğrencilerinin mesleği algılayışları. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2005;8(1): 54- 62.
23. Hensel D. Relationships among nurses' professional self-concept, health, and lifestyles. *Western Journal of Nursing Research*. 2011; 33(1): 45-62.
24. Şener DK, Karaca A, Açıkgöz F, Süzer F. Hemşirelik eğitimi mesleki benlik saygısını değiştirir mi? *DÜ Sağlık Bil Enst Derg*. 2011;1(3): 12-16.
25. Yılmaz M, Çetin Ç, Cetişli NE, Avdal EÜ, Tokem Y. Hemşirelik öğrencilerinin ve hemşirelerin intörlüğe ilişkin görüşleri. *Pamukkale Tıp Dergisi*. 2018; 11(3): 329-336.
26. Şentürk Erenel A, Dal Ü, Kutlutürkan S, Vural G. Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin ve hemşirelerin intörlük uygulamasına ilişkin görüşleri. *HU Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*. 2008; 15(2): 16-25.
27. Sabancıoğulları S, Doğan S. Profesyonel kimliğin dışı yansıyan boyutu: profesyonel imaj ve hemşirelik. *HEAD*. 2011; 8 (2): 28-37.
28. Lee ES, Park MS. A Study of convergence relationships among nurses' image, professional self-concept and nursing professionalism in nursing students. *Journal of Digital Convergence*. 2017; 15(1): 311-320.
29. Ak B, Cerit B, Dikmen Y, Erol F. Hemşirelik Öğrencilerinin Profesyonel Tutumları ve Etkileyen Faktörler. *STED*. 2018; 27 (4): 232-242.
30. Karadağ A, Hisar F, Çelik B, Baykara ZG. Determining professionalism in Turkish students nurses. *JHS*. 2016; 13(1):674-82.